

ZDRAVÍ JAKO MOTIVAČNÍ FAKTOR ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY

Hana HORKÁ, Zdeněk HROMÁDKA

Anotace: *Ve stati jsou vymezena základní myšlenková schémata environmentální výchovy v kontextu výchovy ke zdraví s akcentem biofilní orientaci školního vzdělávání. Kurikulární reforma ve školství přináší v této oblasti významný posun. Počítá s tím, že být „kulturním ochráncem zdraví a životního prostředí“ je základní kompetencí jedince, která mu umožňuje orientaci v existujících vzájemně příčinných, spontánně se uplatňujících vztazích v životním prostředí; a na tomto základě ovlivňování kvality péče o prostředí a potažmo o zdraví. Na základě dosavadních výzkumných šetření je mapováno uvažování a přemýšlení studentů oboru učitelství a žáků základní školy o environmentálních problémech a je popsáno vnímání zdraví v návaznosti na péči o životní prostředí. Zvláštní pozornost je věnována environmentálním a zdravotním důsledkům dopravy, rekreace a sportovních aktivit. Autoři dokazují, že se zdraví může stát významným motivačním faktorem v procesu utváření vztahu k životnímu prostředí.*

Klíčová slova: *doprava, ekoterapeutický potenciál přírody, environmentální výchova, kvalita života, péče o zdraví, pohybové aktivity, relaxace v přírodě, sport, výchova ke zdraví, zdraví, životní prostředí*

Zdraví, životní prostředí, výchova a biofilní orientace vzdělávání

Být „kulturním ochráncem zdraví a životního prostředí“ je základní kompetencí jedince, která mu umožňuje orientaci v existujících vzájemně příčinných, spontánně uplatňujících se vztazích v životním prostředí a na tomto základě ovlivňování kvality péče o prostředí a potažmo o zdraví. S vizí „života v harmonii s přírodou“ koresponduje požadavek „přechodu od vzdalování se/odcizování přírodě k hodnotové rehabilitaci přírody vtištěním (imprintingem) života jako nejvyšší hodnoty“ (Šmajš 2008, s 55). Jak uvádějí Koger a Winter (2009), krize životního prostředí nespočívá jen v ohrožených rostlinných a živočišných druzích, ale je „vnějším projevem krize mysli a ducha“.

Tradičně se na výchovu pohlíží jako na výrazný fenomén, jenž může svou biosociální a sociokulturní funkcí napomoci k překonání problémů lidstva a k realizaci nových potřebných kvalit života. Stává se regulativem lidského chování k přírodě a světu vůbec a determinantou modifikace a rozvoje kultury. Z našeho pohledu se aktualizují

otázky spjaté s utvářením vztahu k životnímu prostředí s akcentem na složku přírodní, ohrožovanou civilizačním rozvojem a současným stylem života. Stěžejní místo v tomto procesu zaujímají výchovy environmentální a ke zdraví, neboť vykazují některé identické znaky. Vést zdravý život totiž neznamená pouze eliminovat rizika pro lidské zdraví, ale znamená přispívat i ke zdraví přírodního prostředí.

Průnik environmentální výchovy a výchovy ke zdraví je explicitně operacionalizován v klíčových kompetencích (RVP ZV 2005, s. 6-9). Počítá se s tím, že absolvent základní školy:

- *chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti (kompetence občanská);*
- *přístupuje k výsledkům pracovní činnosti i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (kompetence pracovní);*
- *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi (kompetence komunikativní);*
- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů (kompetence sociální a personální).*

Environmentální problémy v obsahu vzdělávání jsou prezentovány a objasňovány jako problémy životního prostředí se složkami přírodní, kulturně-symbolickou a fyzicko-civilizační, a především jako „*problémy hrozby*“, kterou přináší lidské chování k přírodě. V pedagogickém kontextu na tuto skutečnost reaguje výzva k „*životu přející, život respektující a ochraňující*“ neboli biofilní orientaci vzdělávání. Navazuje na požadavky vzdělávání (nejen environmentálního) a dále je rozvíjí s cílem:

- objasnit, co je příroda, kultura, evoluce a její produkty;
- nahradit převahu dílčích informací a pasivního přijímání poznatků podporováním procesuálního uvažování i citlivosti pro vazby a souvislosti v přírodě;
- objasňovat hodnotovou prioritu přírody pro lidský život, včetně toho, že příroda má hodnotu sui generis i bez ohledu na potřeby člověka;
- překonávat názory, že všechna hodnota pochází od člověka, že ohled je třeba brát jen na jiné lidi, nikoliv na přírodu;
- posilovat systémový a evoluční způsob myšlení s tím, že člověk je odpovědný za kulturu, za své dílo, kterým zbytečně ubližuje přirozenému systému (Šmajs 2008, s. 58);

Při hledání cest ke zvýšení účinnosti výchovy je věnována pozornost způsobům, jak účinně podporovat šetrné environmentální chování změnou v oblasti vztahu k přírodě, osobnosti či k prostředí. Psychologický výzkum spjatý s environmentálními tématy poskytuje řadu teoretických studií (zejména zahraničních). Podnětné jsou ty, které popisují souvislosti chování k životnímu prostředí s obecnými osobnostními charakteristikami, např. vlastnostmi a hodnotami nebo s aspekty lidské psychiky, přímo spojenými s přírodou a životním prostředím (označovanými J. Krajhanzlem (2009, s. 134) jako

„vztah k přírodě a životnímu prostředí“). Ekopsychologové charakterizují komplexní systém podnětů, k nimž řadí *environmentální postoje* (např. panský, náboženský, partnerský aj.), *environmentální odpovědnost* (ochota chovat se proenvironmentálně v prostředí, kde není šetrné chování k životnímu prostředí součástí společenských norem), *environmentální inkluze* (míra, v níž se jedinec považuje za součást přírody a přírodu za součást sebe sama), *environmentální identita* (míra ztotožnění jedince s idejemi a přesvědčeními environmentalismu). Patrně jsou rozdíly v *ekologickém vědomí* jedince, tedy v míře, jak je zohledňována při rozhodnutích ochrana životního prostředí (ŽP), proč se chrání ŽP (Krajhanzl 2009, s. 134 podle Schmucka, Schultze 2002). Učitel respektuje i tzv. obranné mechanismy (Koger, Winter 2009, s. 33), které brání přijmout dostupné environmentální informace. Při výchově nelze přehlédnout jedincovy zážitky, životní podmínky, potřebu kontaktu s přírodním prostředím, environmentální senzitivitu apod. Environmentální zájem jako aspekt motivace rozlišuje způsoby, kterými orientujeme své morální normy (zájem egoistický, sociálně-altruistický a ekocentrický – srv. Nickerson 2003).

Je obecně známo, že reálné chování je výsledkem celého řetězce motivů biogeních, sociogeních, psychogeních; získaných zkušeností, naučených, vrozených aj.

Pro pojednávání téma je důležité, že motivační obsah mají postoje, potřeby, schopnosti, zájmy orientované na přírodu, které ovlivňují prožívání a chování k přírodě. Potřeba kontaktu s přírodou je pak významná z hlediska kvality života a tělesného, duševního a duchovního zdraví.

Zdrojem motivace lidí k šetrnému chování a jednání může být ohrožení zdraví v důsledku environmentálních problémů. To se stalo podnětem pro naše výzkumná šetření, která sledovala uvažování a přemýšlení studentů oboru učitelství a žáků základní školy o environmentálních problémech v kontextu péče o zdraví.

Průniky péče o zdraví a péče o životní prostředí ve výzkumných šetřeních

V průběhu našich výzkumných sond jsme se pokoušeli vyjádřit souvislost mezi péčí o zdraví a environmentální výchovou – přesněji nalézt společný průnik oblasti „péče o zdraví“ a „péče o životní prostředí“. Motivací byl klíčový imperativ výstupu environmentální výchovy – jednat ve prospěch přírody a přírodního prostředí. Tento přístup lze motivovat různými způsoby. Zaměřili jsme se na problematiku „zdraví“ přesněji „ohrožení vlastního zdraví v důsledku environmentálních vlivů“. Nedá se předpokládat, že by láska k přírodě sama o sobě byla dostatečnou motivací pro dramatické změny vzorců chování a životního stylu ve prospěch přírody u většiny populace. Některé výzkumy (např. Franěk 2004, Krajhanzl 2009) ukazují, že mnozí lidé jsou ochotni změnit vzorce svého chování, pouze pokud z toho mohou mít oni sami (nebo jejich) blízcí bezprostřední prospěch. V procesu environmentální výchovy není možné se spoléhat na změnu přístupu k životnímu prostředí pouze na základě mechanického osvojení humanistických ideálů, ale je nutné se zaměřit i na lidi, které vznešené ideály míjejí. V centru naší pozornosti bylo pedagogické, resp. didaktické podchycení objektivních zdravotních hrozeb, které generuje poškozené životní prostředí a které může představovat solidní motivaci přehodnocení určitých vzorců jednání napříč populací.

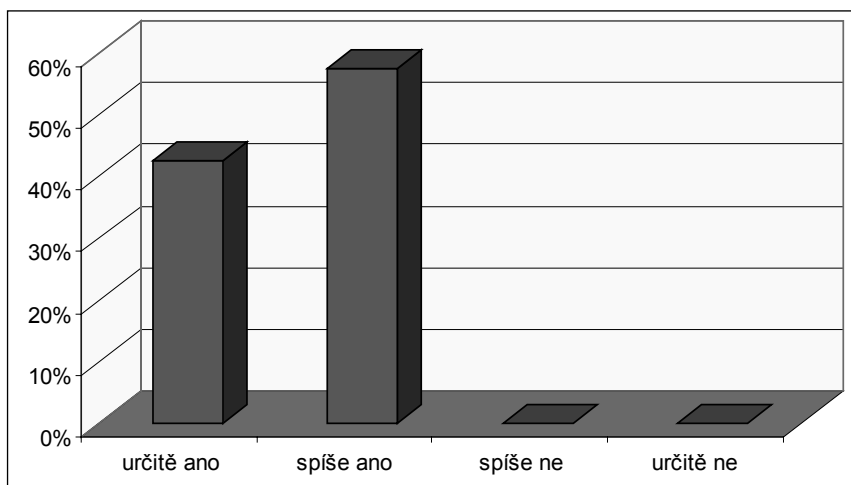
Ve výzkumné sondě (Horká, Hromádka 2009) jsme se pokoušeli především odhalit, zda se v souboru studentů a studentek Pedagogické fakulty MU (N = 163) objeví vztah mezi postojem k životnímu prostředí a postojem k péči o vlastní zdraví v podobě korelace.

Byly formulovány následující výzkumné hypotézy:

- h1: Existuje vztah mezi postojem k vlastnímu zdraví a postojem k ochraně životního prostředí.**
- h2: Respondenti, kteří si vysoce cení svého zdraví, se chtějí podílet na ochraně životního prostředí.**
- h3: Respondenti, kteří pokládají za zdravotní hrozbu automobilovou dopravu, záměrně volí šetrnější způsoby dopravy (Horká, Hromádka 2009).**

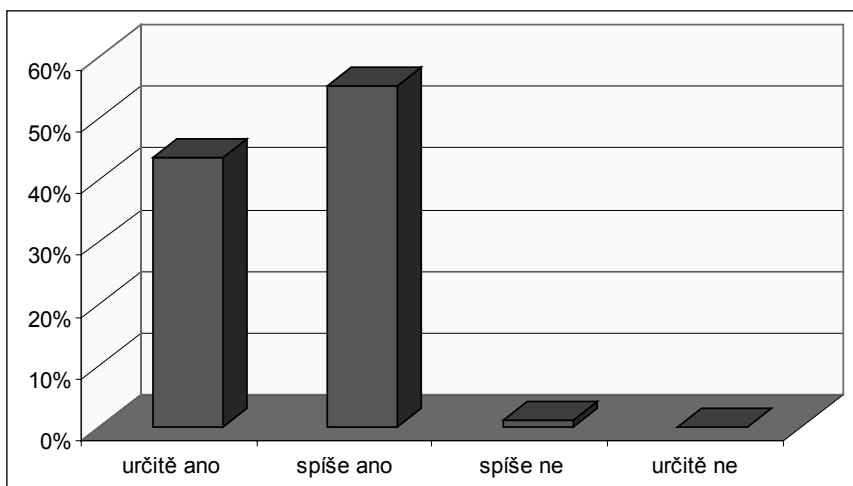
U všech tří hypotéz jsme museli přijmout nulovou hypotézu – vztah mezi proměnnými nebyl prokázán. Nicméně v rámci deskriptivní analýzy jsme došli k zajímavým výsledkům. Například z následujících grafů je patrné, že studenti mají k ochraně životního prostředí pozitivní postoj:

Graf č. 1; Míra souhlasu s výrokem: „Chci se podílet na ochraně přírody.“

(určitě ano: 42,5 %; spíše ano: 57,5 %; spíše ne: 0 %; určitě ne: 0 %)

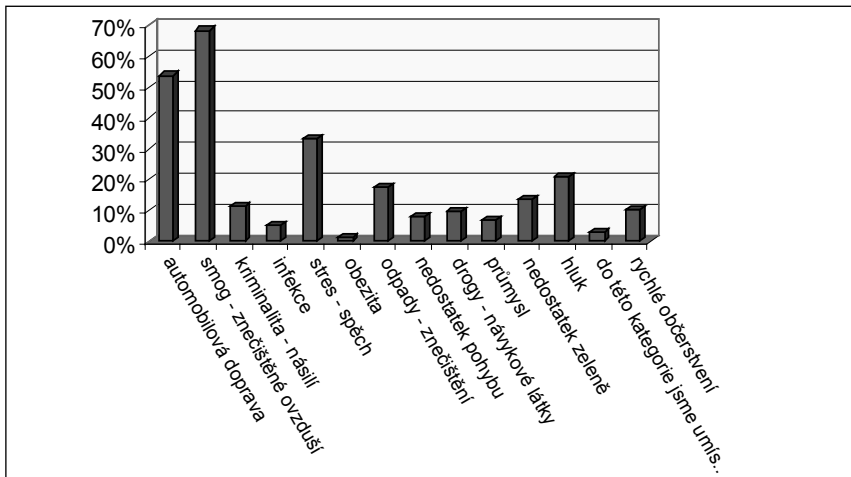
Graf č. 2; Míra souhlasu s výrokem: „Chci žít tak, aby mé chování bylo vždy šetrné k přírodě.“

určitě ano: 43,6 %; spíše ano: 55,2 %; spíše ne: 1,2 %; určitě ne: 0 %

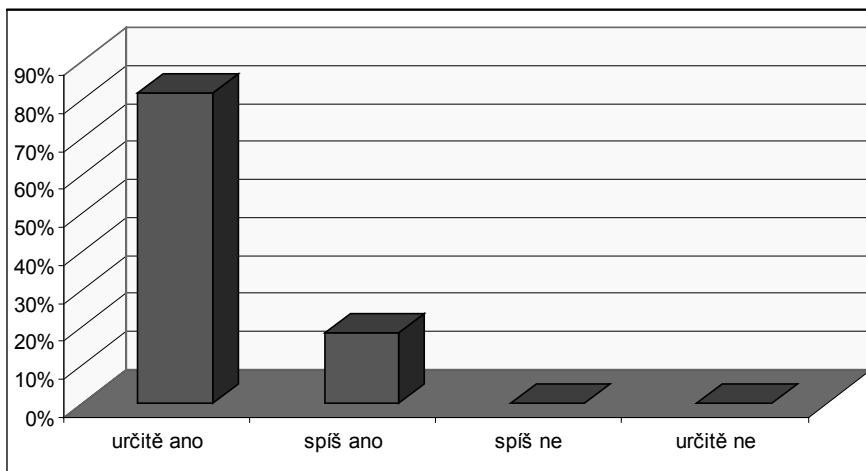
V oblasti postoje k péči o vlastní zdraví jsme rovněž dospěli spíše k pozitivnímu výsledku – na žebříčku hodnot řadí studenti/ky „vlastní zdraví“ na 1. místo v 50,3 %. Přestože se nám nepodařilo najít vztah mezi postojem k péči o životní prostředí a postojem k péči o vlastní zdraví, podařilo se nám přece jen najít oblast, kde se obě dvě problematiky prolínají. V rámci výzkumného nástroje byla formulována otevřená položka: „Napište, co v životě ve městě pokládáte za zdravotní hrozbu.“ Ukázalo se (jak vidíme z gru č. 3), že respondenti v několika spojují obavy o své zdraví s environmentální problematikou (*automobilová doprava, smog - znečištěné ovzduší, odpady - znečištění, průmysl, nedostatek zeleně, hluk*). Z hlediska relativních četností jsou nejčetnější kategorie *smog - znečištěné ovzduší* (68,4 %) a *automobilová doprava* (53,8 %). Je patrné, že se studenti cítí ve městě ohroženi tím, co často pokládáme za přirozené a možná také za nutnou daň civilizaci - tedy motorismem a s ním spojenými nebezpečnými imisemi (Horká, Hromádka 2009).

Graf č. 3

Zatímco v předchozí výzkumné sondě jsme se pokoušeli odhalit, zda vnímají respondenti životní prostředí (poškozené) jako zdravotní hrozbu, v následující výzkumné sondě (Horká, Hromádka 2010) jsme zjišťovali, zda životní prostředí (nepoškozené) představuje pozitivní přínos pro lidské zdraví. Pilotní studií bylo odhaleno, že přírodní prostředí je z hlediska lidského zdraví zajímavé především jako platforma pro relaxaci. Zjišťovali jsme tedy, jestli vůbec studenti/ky Pedagogické fakulty MU v Brně (N = 104) pokládají v kontextu péče o zdraví relaxaci za významnou činnost – graf č. 4:

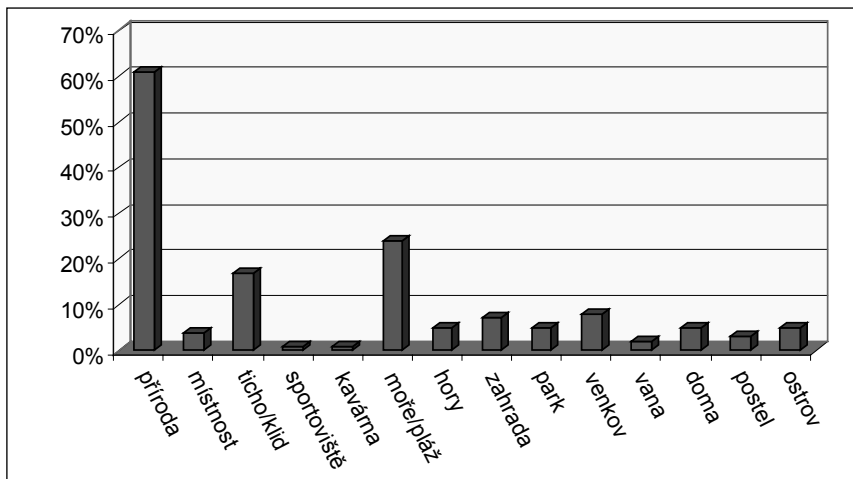
Graf č. 4; „Jak souhlasíte s výrokem: Umět správně relaxovat je pro lidské zdraví mimořádně důležité.“

Jak ukazuje graf, je studenty/kami relaxace pokládána rozhodně za důležitou činnost. Následně jsme zjišťovali, zda přírodní prostředí představuje v rámci souboru zajímavé místo

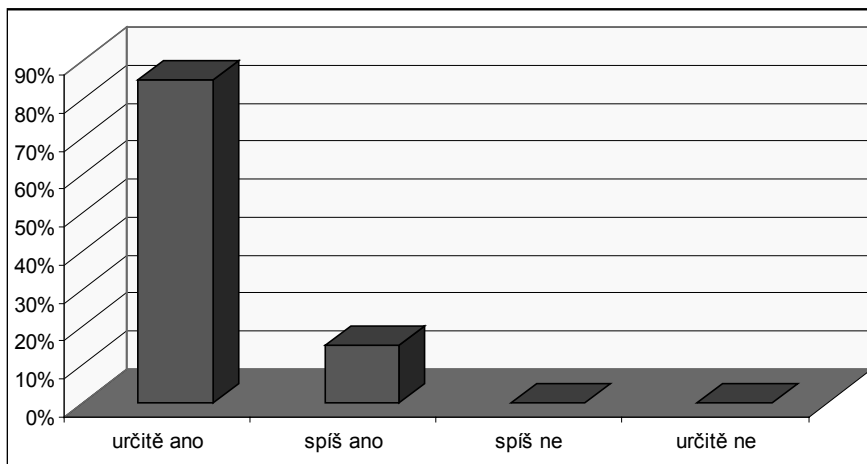
pro relaxaci. V rámci výzkumného nástroje jsme formulovali otevřenou položku: „Pokuste si představit místo (popř. místa), kde byste chtěl/a nejraději relaxovat a toto místo stručně popište“. Relativní četnosti kategorií vzešlých z odpovědí jsou zobrazeny v grafu č. 5:

Graf č. 5

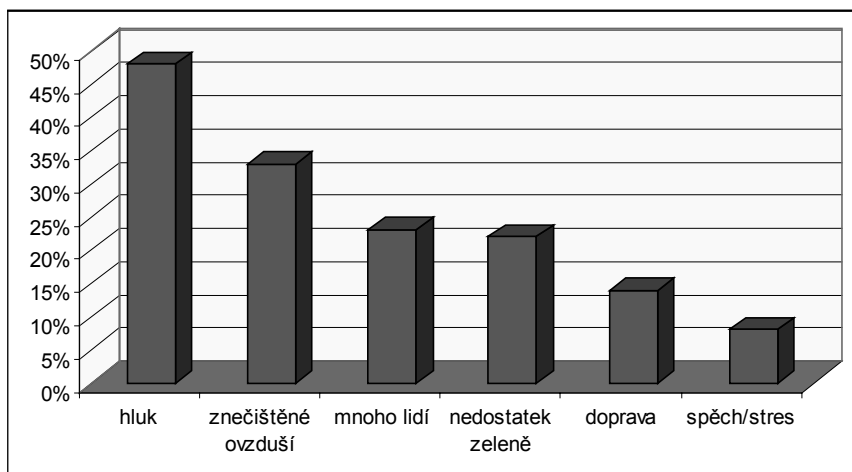
„Nejčetnější je kategorie *příroda* s 60,6 %. Další významné kategorie po přírodě jsou: *moře/pláž* (24 %) a *ticho/klid* (17,3 %). I když pojem „příroda“ je dost obecný a nemůžeme s jistotou říci, co tímto termínem respondenti přesně myslí, pokládáme za potvrzení výzkumného předpokladu, že studenti/ky pokládají přírodu ve většině za vhodné místo k relaxaci. Pro upřesnění jsme ještě použili následující uzavřenou položku, jejíž vyhodnocení je zobrazeno v grafu č. 6:

Graf č. 6; „Jak souhlasíte s tímto výrokem: Příroda (zeleň, park, les, atd.) je vhodným místem pro dobrou relaxaci“?

V rámci výzkumné sondy jsme zjišťovali, zda respondenti pociťují v životě nějaké překážky bránící dobré relaxaci a zda mají environmentální kontext – viz. graf č. 7:

Graf č. 7; „Pokud si myslíte, že život ve městě přináší překážky pro dobrou relaxaci, napište, o jaké překážky se jedná“.

Ukazuje se, že překážky dobré relaxace mají často environmentální kontext - na prvním místě je *hluk* s 47,6 %, dále *znečištěné ovzduší* s 33%; další místo zaujímá spíše sociální kategorie *mnoho lidí* s 23,3 %, ale následující je *nedostatek zeleně* s 22,3 %.

Je patrné, že dobrá relaxace je důležitou komponentou v péči o zdraví a že je respondenty často spojována s relaxací v přírodním prostředí. Také se ukazuje, že překážkou dobré relaxace jsou často atributy poškozeného životního prostředí (Horká, Hromádka 2010).

V rámci relační části výzkumné sondy jsme testovali následující výzkumné hypotézy:

h1: Existuje vztah mezi místem bydliště a hodnocením podmínek pro relaxaci ve městě.

(Byla přijata nulová hypotéza – nenalezen vztah.)

h2: Existuje vztah mezi místem bydliště a volbou prostředí pro relaxaci.

(Kendalovo $t = -0,29$. Tato závislost je nízká, ale signifikantní.)

h3: Existuje vztah mezi výběrem prostředí pro relaxaci a postojem k ochraně životního prostředí.

(Byla přijata nulová hypotéza – nenalezen vztah.)

h4: Existuje pozitivní vztah mezi subjektivním hodnocením vlastní relaxace a subjektivním hodnocením péče o vlastní zdraví.

Kendalovo $t = 0,30$. Tato závislost je nízká, ale signifikantní)

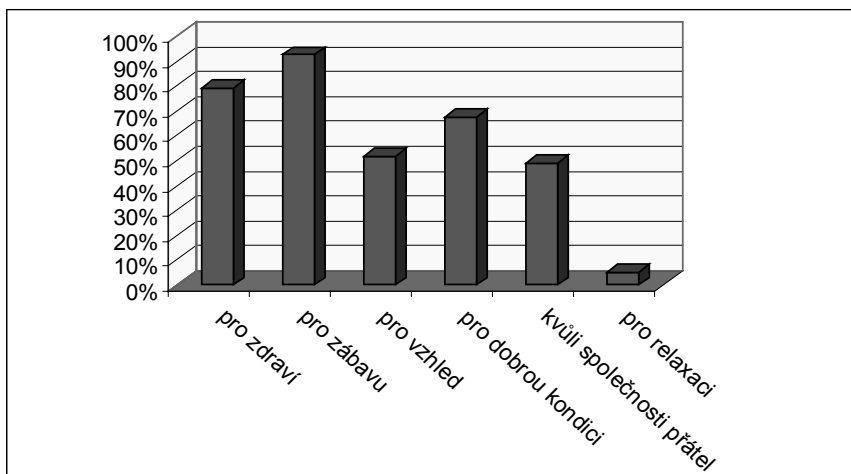
h5: Existuje pozitivní vztah mezi oblíbeností jízdy na kole jako relaxace a oblíbeností relaxace v přírodě.

Kendalovo $t = 0,39$. Tato závislost je (téměř) střední a signifikantní (Horká, Hromádka 2010)

Z pohledu pojednávaného tématu jsou zajímavé zejména výsledky, které ukazují na absenci vztahu mezi volbou prostředí pro relaxaci a postojem k ochraně životního prostředí, což se dá interpretovat tak, že pokud někdo preferuje přírodní prostředí jako místo pro relaxaci, nemusí to současně znamenat, že zastává více pozitivní postoj k péči o životní prostředí. Výsledek testu poslední hypotézy je možné interpretovat tak, že aktivnější forma relaxace může souviset s preferencí přírodního prostředí pro relaxaci.

Další sonda, již se zabýváme v rámci tohoto příspěvku, je zaměřená na situaci, kdy je péče o vlastní zdraví (v tomto případě pohybová činnost) v konfliktu s péčí o životní prostředí. Se souborem studentů/ek Pedagogické fakulty MU (N = 133) jsme nejdříve zjišťovali, proč studenti/ky provozují pohybovou činnost a zda to má konotace s péčí o vlastní zdraví – graf č. 8:

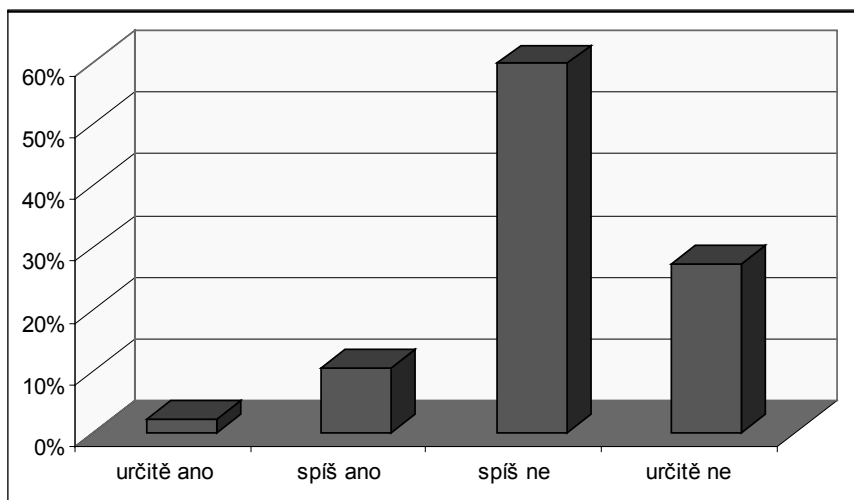
Graf č. 8; „Pokud naleznete v následující nabídce důvod nebo důvody pro Vaši pohybovou činnost, zaškrtněte je (popř. dopište, pokud v nabídce Vaše důvody chybí).“

Jak se ukazuje, respondenti sice nejčastěji sportují nebo vykonávají pohybovou činnost pro zábavu (92,5 %), ale druhou nejčetnější kategorií je kategorie „pro zdraví“ - 78,9 % (Horká, Hromádka 2010).

Zjišťovali jsme také, zda při vykonávání nějaké pohybové činnosti zohledňují možné vlivy na životní prostředí (připouštíme, že to může u některých pohybových činnostech znít dost absurdně a validita této položky je značně problematická). Výsledky viz graf č. 9:

Graf č. 9; Míra souhlasu s výrokem: „Když provozuji nějakou pohybovou činnost, přemýšlím, jak tato činnost zatěžuje životní prostředí.“

Modální kategorie: spíš ne

Naše zaměření na možný environmentální rozměr při provozování pohybových aktivit reprezentovala ještě proměnná v podobě „míry souhlasu s výrokem: „Pečuji o své zdraví tak, abych co nejméně zatěžoval/a životní prostředí.“ Modální kategorií bylo: *spíš ano* (61,6 % validních). Tato překvapivá většina tedy deklaruje, že pečuje o své zdraví tak, aby co nejméně zatěžovala životní prostředí. V podobném trendu vynívají i výsledky z vyhodnocení další proměnné: míra souhlasu s výrokem: „Příroda by neměla stát v cestě projektů, které slouží pohybovým aktivitám.“, kdy modální kategorií představuje varianta: *spíš ne* s 82,7 % (Horká, Hromádka 2010).

V relační části šetření se z hlediska použitých indikátorů, které se liší od indikátorů výše uvedené výzkumné sondy (Horká, Hromádka 2009), ukázala zajímavá souvislost mezi „zodpovědnou péčí o vlastní zdraví“ a „snahou jednat šetrně k životnímu prostředí“ (korelace Kendalovo $t_b = 0,32$). V našem výzkumném souboru se tedy nakonec objevila nízká (ale signifikantní) závislost mezi péčí o vlastní zdraví a péčí o životní prostředí (Horká, Hromádka 2010).

Závěr

Analýzou tří realizovaných výzkumných sond o možných vztazích „péče o vlastní zdraví“ a „péče o životní prostředí“ jsme zjistili, že existuje celá řada společných průniků – celá řada oblastí, v nichž se tato témata střetávají a ovlivňují. Ukazuje se, že příroda je vnímána jako platforma pro péči o zdraví a poškozená příroda je vnímána jako velmi vážná zdravotní hrozba. Domníváme se, že to jsou poměrně zajímavá východiska pro motivaci environmentálního vzdělávání. Zdraví se tak může stát významným motivačním faktorem v procesu utváření vztahu k životnímu prostředí. Může sehrát proenvi-

ronmentální roli v tzv. interním ohnisku řízení, které ukazuje na míru, v jaké se jedinec cítí spoluhybatelem světa kolem něj (Krajhanzl 2009, s. 138 podle Allen, Ferrand 1999). Tito lidé se cítí jako ti, kdo „*mají ve své moci věci měnit, oproti lidem s externím ohniskem, podle kterých si svět s nimi dělá, co chce*“ (Krajhanzl 2009, s. 138). Lze očekávat, že uvědomění si hodnoty zdraví člověka ovlivní i lidskou pohodlnost, která je řazena k překážkám proenvironmentálního jednání.

I když jsme si vědomi, že rozvoj environmentální orientace osobnosti je odborně a časově velmi náročný, je naší povinností cílevědomě a systematicky usilovat o environmentální uvědomělost. Při jejím utváření akceptujeme i to, že lidé sice disponují dostatečnými a pravdivými informacemi, ale přesto existuje rozpor mezi jejich postoji či zastávanými hodnotami a pozorovaným chováním. Rovněž bereme v úvahu, že svou roli sehrávají nevědomé preference jednotlivců a tlaků, které vytváří jejich sociální okolí, společenské normy a situační zkresení, jimž při svém rozhodování podléháme.

Profesionální příprava (předmětová, pedagogická, psychologická, filozofická apod.) umožňuje synergií výstupů jednotlivých disciplín zaměřených na přírodu, kulturu, společnost a jedince. Každá studijní disciplína pečuje zcela jinak o bohatý, komplexní a integrovaný fenomén života a každá z nich nalézá opravdový smysl teprve v celku poznání, které je pro člověka a jeho život určující orientační konstantou. Pokud není předpoklad ucelenosti, vzájemnosti či vzájemné spolupráce (konsilience) dodržován a naplňován, pak podle Wilsona (1999, s. 322) dochází k „*desintegraci, separaci a fragmentizaci, jež převládají a vedou k nebezpečné nerovnováze a nesouvztažnosti nekoordinovaných tendencí a postojů*“. Systémové učení s sebou přináší aspekty významné pro environmentální výchovu a následně pro péči o vývoj lidstva a celé planety.

Literatura

- ALLEN, J. B.; FERRAND, J. L. Environmental locus of kontrol, sympathy, and proenvironmental behavior: A test of Geller's actively caring hypothesis. *Environment and Behavior*, 31, 1999, 3, s. 338-353.
- HORKÁ, H.; HROMÁDKA, Z. Active Leisure for Health in Context of Environmental Care. In Řehulka, E. (ed.) *SCHOOL AND HEALTH 21. Health Education: International Experiences*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. od s. 275-290, 16 s. ISBN 978-80-210-5398-4.
- HORKÁ, H.; HROMÁDKA, Z. Perception of health in the context of environmental issues among students of the faculty of education Masaryk university. In *Sborník School and health - topical issues in health education*. Brno: Centrum pedagogického výzkumu PdF MU, 2009, s. 33-49. ISBN 978-80-7392-097-6.
- HORKÁ, H.; HROMÁDKA, Z. The Ecotherapeutic Potential of Nature and Taking Care of One's Health. In Řehulka, E. (ed.) *SCHOOL AND HEALTH 21. Papers on Health*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. od s. 201-212, 12 s. ISBN 978-80-210-5260-4.
- KRAJHANZL, J. Ekopsychologie a environmentální chování. In Dlouhá, J. (ed.) *Vědění a participace*. Praha: Karolinum, 2009, s. 132-142. ISBN 978-80-246-1656-8.

- NICKERSON, P. S. *Psychology of Environmental Change*. New Jersey – London, Lawrence Erlbaum Associates Publishers 2003, s. 302.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2005.
- SCHMUCK, P.; SCHULTZ, W. P. *Psychology of sustainable development*. Boston, Kluwer Academic Publisher 2002.
- ŠMAJS, J. *Potřebujeme filosofii přežít? Úvahy o filosofii, kultuře, poznání, vzděláním řeči a popularizaci vědy*. Brno: Doplněk, 2008. ISBN 978-80-7239-221-6.
- WILSON, E. O. *Konsilience. Jednota věděni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-321-5.
- WINTER, D. D. N.; KOGER, S. M. *Psychologie environmentálních problémů*. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-593-6

HEALTH AS A MOTIVATIONAL FACTOR IN ENVIRONMENTAL EDUCATION

Abstract: In the paper we define the basic mental constructions of environmental education in the context of health education with an emphasis on the biophile orientation of school education. The curricular reform of the school system brought about a significant change in this area. It is based on an assumption that being “a cultural protector of health and the environment“ is an essential competence of an individual, which enables an awareness of the existing mutually causal, spontaneously realised relationships in the environment and thus influencing the quality of environment protection and consequently also health protection. Based on the hitherto research investigations the patterns of thinking about environmental problems is surveyed in student teachers and basic school pupils. Furthermore, perception of health related to environment protection is described. Special attention is paid to the environmental and health impact of transport, leisure and sport activities. The authors prove that health can become a significant motivational factor in the process of forming a relationship towards the environment.

Key words: transport, eco-therapeutic potential of nature, environmental education, quality of life, health promotion, sports activities, relaxation outdoors, sport, health education, health, environment